

dějiny a současnost
dejinynln.cz

Vážení a milí čtenáři,

vztah mezi uměním a propagandou „se vyplácí“ zkoumat vždy. Dokonce i jen schyluje-li se ke krajským volbám v České republice. Autoři tematického bloku – Vít Vlnas, Anna Pravdová, Tomáš Winter, Bronislava Rokytová, Milan Pech – se sice zaměřili na období starší (19. a 20. století), inspirativní vzorce však lze i tak mezi řádky vyčíst, ač se v současnosti může zdát, že naší kotlině se propojení múz a politiky vyhýbá obloukem. Nevyhýbá. Důkazem na stránkách DaSu jsou i příspěvky, které vznikly pro pravidelné rubriky.

Děti už zase sedí ve škole, a tak se učí i o dějinách své země. Jenže vědí vůbec, co a hlavně proč se to do nich ve škole snaží „nahustit“? A jak vlastně děti s dějinami seznamovat? To jsou otázky, které doprovázejí školní docházku od nepaměti. Naléhavější se však stávají v dnešní době, kdy děti sice mají nevysychající zdroj informací, ale jeho břehy jsou tak vzdálené, že jim bytostně chybí někdo, kdo by jim předal základní záchytné body a směr. Škola na to již přestává stačit. Jak se tedy alespoň orientovat v historické literatuře pro děti? Je všechno, co se tváří jako legrace, skutečně legrační? A je to vůbec důležité? I o tom se dočtete v článku Markéty Křížové.

Církevní restituce ukázaly o naši společnosti víc, než by se na první dojem mohlo zdát. Nejde jen o to, zda vrátit, či nevrátit majetek, ale také o způsob, jakým se argumentace vede – s jakou ohebností nakládáme s holými fakty, o nichž víme málo anebo vůbec nic. Otázka církevního vlastnictví hýbala společností i v době Josefa II. A právě o některé výroky, jež jsou připisovány samotnému panovníkovi či jeho právníkům, se dnešní odpůrci restitucí opírají a současně tvrdí, že vrácením majetku církvi bychom se ocitli v době před Josefem II. Je to ale skutečně tak? S josefinskými církevními reformami čtenáře seznámí Ivo Cerman.

A protože se v říjnu již pravidelně udělují Nobelovy ceny, přináší DaS díky Doubravce Olšákové nevšední pohled na toto ocenění v rozhovoru s historikem Robertem Markem Friedmanem.

Hezký podzim!

Vaše redakce

■ Výstava ve velehradském domě sv. Cyrila a Metoděje *Slovanský unionismus* představuje unionistické snahy v Evropě v 19. a v první polovině 20. století. Roku 1880 vydal papež Lev XIII. encykliku *Grande munus*, která rozšířila slavení svátku Cyrila a Metoděje na celý tehdejší katolický svět a vybědla Západ, aby se začal seriózně zabývat východními Slovany. Cyrilometodějská idea reprezentovaná slovan-

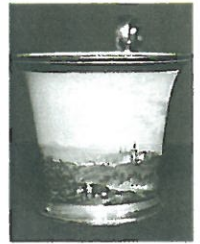
ským unionismem kladla důraz na vzdělávání, setkávání a organizaci katolických Slovanů v otázkách křesťanského Východu. Těmito prostředky společně s modlitbou se představitelé unionismu snažili odstranit překážky a předsudky stojící na cestě možného sjednocení.

Výstava představuje významné osobnosti tohoto hnutí v 19. století ve Francii: Ivana Sergejeviče Gagarina, Ivana Martynova, Paula Pierlinga a jejich literární a organizační činnost, jíž se snažili zpomalizovat problematiku sjednocení katolické církve s církví pravoslavnou. V habsburské monarchii se zaměřuje u již-

ních Slovanů na „průkopníka“ cyrilometodějské myšlenky, slovinského biskupa Antona Martina Slomšeka a chorvatského biskupa Josipa Jurije Strossmayera. V Čechách, respektive na Moravě, se výstava soustřeďuje na osobnost Františka Sušila, který udržoval styky se zmíněným A. M. Slomšekem a dopisoval si se zástupci unionismu soustředěnými kolem I. S. Gagarina v Paříži, dále na významného představitele unionismu Antonína Cyrila Stojana a činnost Apoštolátu Cyrila a Metoděje. Velký prostor je věnován unionistickým sjezdům a poradám, které se konaly na Velehradě v letech 1907 až 1948.

Jelikož si chorvatští řeckokatolíci v roce 2011 připomněli 400. výročí uzavření takzvané marčské unie, kdy se pravoslavní mniši kláštera v Marče v záhřebské diecézi rozhodli uzavřít unii s Římem, a tím položili základ ke zformování současné Chorvatské řeckokatolické církve, věnuje výstava větší prostor představení unionistických snah v jihoslovanském prostoru a jejich zástupcům. Patřili mezi ně mimo jiné: chorvatský řeckokatolický biskup Dionizije Njaradi, v letech 1920–1940 biskup v chorvatských Križevcích a v období 1922–1927 apoštolický administrátor řeckokatolické eparchie v Prešově, Janko Šimrak, v letech 1940–1946 križevcecký biskup, chorvatští teologové Josip Pazman, Svetozar Rittig či Andrija Živković. (aki)

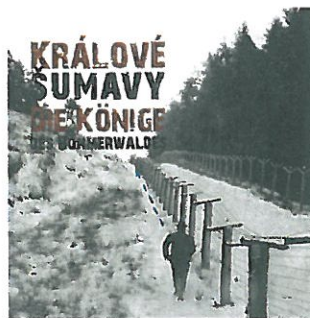
■ Nejdůležitější a nejrozsáhlejší výstavní projekt Slezského zemského muzea v Opavě za posledních deset let pokračuje výstavou nazvanou *Město – zámek – krajina*, která představuje české Slezsko jako spolej přírody a lidské aktivity. Výstava ukazuje oblast od středověku do první světové války. Neusiluje o popis dějin země tradicními historickými pojmy a daty, ale snaží se vystihnout kulturní jedinečnost a současně typičnost regionu ve smyslu jeho sounáležitosti s širším středoevropským prostorem. *Město – zámek – krajina* je název metaforický; snahou je vytvořit pestrý a barvitý pohled na region českého Slezska jako na sled rozličných přírodních prostředí, krajinných typů a jejich vzájemných vazeb. Toto „environmentální“ zobrazení českého Slezska se naplňuje přehlídkou lokalit, kdy určitý umělecký předmět připomíná konkrétní místo – město, vesnici se zámekem, ale i nějakou krajinnou dominantu. Výstava je otevřena až do března 2013. Další informace na www.szmo.cz. (rot)

Králové Šumavy

Od 19. června do 3. září tohoto roku probíhala v Prachatickém muzeu výstava *Králové Šumavy*. Připomněla kurýry a převaděče, kteří v západní části Šumavy s nasazením života přecházeli železnou oponu. Jejím základem se stalo dvacet panelů, doplněných například uniformami a zbraněmi příslušníků SNB a Pohraniční stráže. Atraktivní téma bylo zpracováno dvojjazyčně, tedy včetně úplné německé mutace.

Kdo v létě nestihl Prachatice navštívit, může načerpat informace z výstavního katalogu, který má podobu samostatné publikace. Vedle statí mapujících širší souvislosti je velká část textu věnována životním příběhům jednotlivých aktérů, mezi nimiž najdeme i Josefa Hasila či Franze Nowotnyho,

kterí bývají s přívlastkem „krále Šumavy“ spojováni nejčastěji.

Dále jsou zde základní informace o spolupráci československého exilu se západními zpravodajskými službami, o železné oponě, práci kurýrů a převaděčů, stejně jako o místních pobočkách Státní bezpečnosti a její práci. Čtenář ale na-

lezne i připomenutí odrazu událostí v propagandě, včetně Kalčíkova literárního díla, zpracovaného posléze Karlem Kachyňou do filmové podoby. Autoři výstavy představili tehdejší události ze zcela opačného pohledu než tehdejší propaganda, neboť jejich sympatií se dočkali právě převaděči, kurýři a jejich pomocníci, kteří se v rámci svých možností snažili přispět ke svržení totalitní diktatury v Československu. Na Šumavě lze dnes nalézt jak pomníčky padlým pohraničnickům, tak i památníky nové, které připomínají oběti jejich protivníků. Stejně rozdělena je i část místních obyvatel – ostatné dráty zmizely, železná opona mezi politickými postojí ale stále ještě zcela nezmizela. (zmar)